

SISEPOLIITIKA PEADI REKTORAAT
POLIITIKAOSAKOND B: STRUKTUURI- JA
ÜHTEKUULUVUSPOLIITIKA

KULTUUR JA HARIDUS

UURING KULTUURI JA
HARIDUSKOMISJONILE –
TÄISKASVANUÕPE JA AVATUD
ÕPPEMATERJALID

KOKKUVÕTE

Lühikokkuvõte

Käesolevas uuringus antakse ülevaade sellest, kuidas avatud õppematerjale täiskasvanuõppes praegu kasutatakse, hinnatakse nende materjalide potentsiaali ning antakse soovitusi poliitiliseks sekkumiseks, võttes seejuures arvesse Euroopa Komisjoni strateegilist raamistikku. Dokument hõlmab uute enam kui 12 liikmesriigis läbi viidud uuringute tulemusi ja tugineb erinevate projektide raames tehtud uuringute sünteesile, sh projekt POERUP (poliitika avatud õppematerjalide kasutuselevõtuks) ning Teadusuuringute Ühiskeskuse (JRC) jaoks aastatel 2014–2015 tehtud uuring jagatud avatud õppematerjalide kohta, mida täiendati kahe värskema uuringuga JRC ja elukestva õppe programmi tarvis.

Käesoleva dokumendi koostamist taotles Euroopa Parlamendi kultuuri- ja hariduskomisjon.

AUTORID

Sero Consulting Ltd, Ühendkuningriik: Paul Bacsich, täiendavaid uuringuid tegid Giles Pepler, Sara Frank Bristow, Ebba Ossiannilsson, Alistair Creelman, Eva Szalma ja Ilmars Slaidins

VASTUTAV ADMINISTRAATOR

Miklos Gyoeffi
Poliitikaosakond B: struktuuri- ja ühtekuuluvuspoliitika
Euroopa Parlament
B-1047 Brüssel
E-post: poldep-cohesion@europarl.europa.eu

TOIMETUSE ASSISTENT

Lyna Pärt

KEELEVERSIOONID

Originaal: EN

TEAVE VÄLJAANDJA KOHTA

Poliitikaosakonnaga saab ühendust võtta ning selle igakuist teabelehte on võimalik tellida aadressil: poldep-cohesion@europarl.europa.eu

Käsikiri valmis septembris 2015
© Euroopa Liit, 2015

Dokument on internetis kättesaadav aadressil:
<http://www.europarl.europa.eu/supporting-analyses>

VASTUTUSE VÄLISTAMISE SÄTTED

Käesolevas dokumendis väljendatud arvamuste eest vastutavad ainuisikuliselt autorid ning need ei väljenda tingimata Euroopa Parlamendi ametlikku seisukohta.

Teksti reprodutseerimine ja tõlkimine on lubatud mitteärilistel eesmärkidel, kui viidatakse allikale ja teavitatakse sellest eelnevalt väljaandjat ning saadetakse talle koopia.

KOKKUVÕTE

Ülevaade

Euroopa Liidus on täiskasvanuõppe vastu suur huvi. Tekitab tõsist muret, et igal viiendal täiskasvanul on vähene lugemis- ja arvutusoskus, iga neljas on omandanud kõige enam teise taseme alumise astme hariduse (põhiharidus) ning iga kolmanda IKT-oskused on ebapiisavad või need puuduvad hoopis. Kuigi pidevalt tehakse selles valdkonnas edusamme, tuleb siiski jätkata suuremate jõupingutuste tegemist.

Majanduslangusest hoolimata on avatud õppematerjalide kasutamine Euroopas kiiresti arenenud. Mõned liikmesriigid on avatud hariduse valdkonnas haaranud endale juhtrolli. On selge, et avatud õppematerjalid võivad pakkuda palju eeliseid, võimaldades sealhulgas pikemaajalises perspektiivis hariduse senisest tõhusamat levikut ja kulude kontrolli all hoidmist.

Käesolevas uuringus käsitletakse täiskasvanuõpet avatud õppematerjale silmas pidades. Selleks et üldisemalt arusaamu täiskasvanuõppest värskendada, soovitatakse lugejal tutvuda Eurydice'i 2015. aasta veebruarikuu aruandega „Täiskasvanuõpe ja -koolitus Euroopas: juurdepääsu avardamine õpivõimalustele“ (Adult Education and Training in Europe: Widening Access to Learning Opportunities).

Struktuur

Uuring on jaotatud viide peatükki.

Esimene peatükk on lühike sissejuhatus.

Teises peatükis tutvustatakse poliitilist tausta.

Kolmandas peatükis täpsustatakse teadusuuringute kava. Selles käsitletakse kahte põhilist küsimust: 1) avatud õppematerjalide kättesaadavus/kasutuskõlblikkus täiskasvanuõppes ning 2) meetmed, mida on võimalik nende aspektide parandamiseks võtta. Lisaks tuuakse esile kaheksa konkreetset küsimust, mis vastust ootavad. Peatüki lõpus kirjeldatakse täiskasvanuõppe valdkonna struktuuri ning esitatakse lühikokkuvõtte sellest, kuidas avatud õppematerjale UNESCOs määratletakse.

Neljas peatükk on sisult mahukas ja enamikule küsimustest antakse seal üksikasjalikud vastused. Küsimust teadmusbasi parandamise kohta avatud õppematerjalide kaudu puudutatakse siin vaid põgusalt, sest seda peetakse marginaalseks, ning poliitikavahendite küsimust käsitletakse poliitikale pühendatud peatükis (viies peatükk). Ülejäänud küsimustele vastatakse nende esitamise järjekorras. Et järgida n-õ punast joont, rakendatakse võrdlusuuringute kava ja muutuste juhtimise süsteemi, mis põhineb 1990. aastate Massachusettsi Tehnoloogiaülikooli kaalutlustel (MIT90s considerations), et siduda küsimused 10 strateegilise teemaga. Põhjaliku vastuse saavad järgmised küsimused: kvaliteet, kulud, litsentsid (soovitatakse Creative Commons litsentse), vabahariduse akrediteerimine ning haridusasutuste muutuv roll. Peatüki lõpus loetletakse takistused avatud õppematerjalide kasutamisel ning laialt avatud e-õppe ja muud paindlikud õppimisvõimalused, mis on sissejuhatuseks poliitikat käsitlevale peatükile. Kogu peatüki domineerivaks teemaks on küsimus, mida tuleks haridusasutustel teha, et muutuste kaudu tulla toime täiskasvanuõppe avatud õppematerjalidega kaasnevate tõsiste ülesannetega. Töötajate ja üliõpilaste oskused (ja hoiakud) on kaks olulist võrreldavat teemat, mida korduvalt eri tahkudest käsitletakse.

Strateegilist sünteesi silmas pidades seotakse viiendas peatükis neljanda peatüki küsimuste vastused käimasoleva poliitilise tööga, mida avatud õppematerjalide ning avatud ja paindliku õppe valdkonnas tehakse. Siinkohal viiakse nõukogu resolutsioonis täiskasvanuhariduse uuendatud Euroopa tegevuskava kohta esitatud 13 nõudmist avatud õppematerjalidele sobivamasse vormi, samuti seotakse POERUPI varasemad eraldi kõrghariduse ning kutsehariduse ja -koolituse poliitikadokumendid uueks sünteesiks, seejuures on otsene rõhuasetus täiskasvanuõppele. Järgmises osas käsitletakse mitteformaalse õppimise ja informaalset õppimist valdkonda. Viimases osas soovitatakse need omavahel ühendada akrediteerimisportaali kaudu, tuginedes varasemale tööle õpingute akrediteerimisel (kõrghariduses) ning ühtsete kontaktpunktidega kutsehariduse ja -koolituse valdkonnas ja täiskasvanuõppes.

Uuring lõpeb tänusõnadega, millele järgneb sõnastik (üle 80 märksõna) ning kasutatud kirjutiste ja ettekannete põhjalik loetelu (üle 410 kirje). Selle loetelu eesmärk on koondada põhitähelepanu eelnevalt kontrollitud teadustööle ja ametlikele aruannetele (Eurydice, Eurostat, OECD, UNESCO jne), kuid kiiresti arenev ja killustatud tõendibaas tähendab, et kaaluda tuleb ka mitme pigem pinnapealse madalama kvaliteediga algallika kaasamist, võttes arvesse ühtlasi Euroopa Parlamendi, Euroopa Komisjoni ja selle allasutuste üha arvukamaid poliitilisi seisukohti.

Neljanda peatüki põhilised punktid: küsimused ja vastused

Praegu on pooleli piisav arv täiskasvanuõppega seotud avatud õppematerjalide-põhiseid tegevusi, millele toetudes oli võimalik järeldusi teha. Osa nendest on küll esialgsed ja teisel osal on nõrk tõendibaas (eriti seoses üksikjuhturingutega).

Avatud õppematerjalide teemat oleks kõige asjakohasem käsitleda täiskasvanuõppes IKT kasutamise laiema teemavaldkonna osana.

Kvaliteedi ja akrediteerimisküsimused on meie arvates lahendatavad, kuid me julgustame ELi ja liikmesriikide asutusi nende lahendamisel kiiremini edasi liikuma.

Meie arvates on varasemate õpingute tunnustamise küsimus samuti lahendatav, kuid see nõuab teatavat eritähelepanu ning Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku (European Qualifications Framework - EQF), Euroopa ainepunktisüsteemi (European credit transfer system - ECTS) ja ainepunktide üldise ülekandmise kiiremat arengut.

Loodetud kulude kokkuhoid on potentsiaalselt saavutatav, kuid üksikjuhturingute andmed on piiratud. Lisaks on kulude kokkuhoidu võimalik saavutada üksnes koos muudatustega haridussüsteemis, mis võib mõnele liikmesriigile raskeks osutuda, sest muuta tuleks ka haridusasutuste või neis töötavate õpetajate rolli. Sellega seoses on vajalik teha kompromisse. Väiksematel riikidel ja riikide väiksematel autonoomsetel piirkondadel (eriti neil, kellel on oma keel) võib kõnealuste kompromisside tegemine keeruline olla.

Erinevaid meetmeid on võimalik võtta ka liikmesriikide vahelise kakskeelse või keelespetsiifilise mitmepoolse koostöö vallas.

Viienda peatüki põhilised punktid: soovitused ja poliitika

Kvaliteet ja akrediteerimine

- Riiklikud kvaliteedi tagamise asutused peaksid kvaliteedi tagamise Euroopa võrgustiku (European Association for Quality Assurance in Higher Education - ENQA) (kõrghariduse valdkond) ja Euroopa kvaliteeditagamise võrdlusraamistiku (European quality assurance reference framework for vocational education and training - QAVET) (kutsehariduse ja -koolituse valdkond) toel end arendama, kogudes teadmisi uute õppimisviiside (sh e-õpe, kaugõpe, avatud õppematerjalid ja laialt avatud e-õpe) kohta, samuti tagama, et välditaks varjatud põhjendamatu erapoolikust uute õppimisviiside suhtes.
- Komisjon ja vastavad riiklikud ja rahvusvahelised asutused, kes tegelevad Euroopa kõrgharidusruumi ja Euroopa oskuste ja kvalifikatsioonide ala väljakujundamisega, peaksid tegema tööd selle nimel, et vähendada reguleerivad tõkkeid uute moodulite jaoks, mille puhul ei arvestata õppimise aega.
- Liikmesriigid peaks senisest enam toetama kõrghariduse ning kutsehariduse ja -koolituse pakkujaid parandama ja normeerima oma tegevust varasemate õpingute akrediteerimise valdkonnas.
- Suuremad liikmesriigid peaksid looma avatud akrediteerimisasutuse üliõpilaste kõrgkooliõpingute ja paralleelsete mudelite akrediteerimiseks, ehk teisisõnu, ühtsete kontaktpunktide kaudu kutsealase pädevuse akrediteerimiseks.

Töötajate areng

- Liikmesriigid peaksid komisjoni kaasabil toetama õpetajate/koolitajate/õppejõudude ametialaseks arenguks vajalike veebipõhiste esmaste ja jätkuprogrammide arendamist, keskendudes e-õppele ja intellektuaalomandiõigustele.
- Liikmesriigid peaksid samuti kaaluma ergutuskavade kasutamist õpetajate/koolitajate/õppejõudude puhul, kes osalevad oma pedagoogiliste oskuste parandamise eesmärgil veebipõhistes programmides, sealhulgas e-õpe.

Avatud õppematerjalid ja intellektuaalomandiõigus

- Komisjon ja liikmesriigid peaksid kasutusele võtma ja soovitama standardi Creative Commons litsentsi kõigile avalikult kättesaadavatele koolituse ja kutseõppe materjalide puhul, mida nad rahastavad.
- Liikmesriigid peaksid järk-järgult loobuma piirangust „Ei tohi kasutada ärilistel eesmärkidel“.

Maksumus ja muud uuringud

- Liikmesriigid peaksid suurendama kontrolli ülikooliõppe ja kutseõppe kulubaasi üle ning kaaluma haridusasutuste rahastamise erinevaid viise.

Tähelepanu keskmes on üliõpilased

- Liikmesriigid peaksid (riiklike hariduseesmärkide raames) töötama selle nimel, et haridus- ja õppekavade alusel väljatöötatud avatud materjalid oleksid täiskasvanud õppijatele paremini kättesaadavad.
- Konkreetset rahalist vahendit tuleks eraldada avatud õppematerjalide kogumi loomiseks materjalidest, mis käsitlevad täiskasvanute jaoks olulisi teemasid. Need kogumid tuleks ideaaljuhul kavandada selliselt, et need võimaldaksid iseseisvat õpet, juhendatud õpet (nii formaalse kui ka informaalise õppimise valdkonnas) ning toetaksid ühtlasi õppejõude selliste kursuste läbiviimisel. Seeläbi suureneks ka sellesse valdkonda tehtud investeeringute lisaväärtus. Lihtsalt nn vaikiva

tekstilise materjali asemel peaksid materjalid sisaldama audiovisuaalseid elemente, raskesti õpitavate kontseptsioonide puhul peaks seal olema interaktiivseid komponente ja viktoriine. Seeläbi on mingil määral võimalik ületada takistusi, mis võivad esile kerkida tekstilise materjali õppimisel neil, kelle lugemisoskus riigikeel(t)es võib olla ebapiisav.

Rahastamine

- Täiskasvanuõppe toetamiseks eraldatud napid vahendid tuleb jagada vastavalt tulemustele, et premeerida täiskasvanud õppijate edasiliikumist EQFi raames. Akrediteerimisportaalid (ühtsed kontaktpunktid) võiks selles protsessis olulist rolli mängida. Tunnistatakse, et sujuvaks toimimiseks vajatakse praegusega võrreldes paremini arenenud ja ulatuslikumat EQFi.